

ENGELLEN BESTAAN
*****

met dank aan :

GEORGINA en
ROMMERT KRUIHOF
die de aanzet gaf
tot dit manuscript.

ter ere van:
ROEL en
ALEXANDER

ENGELIEN BESTAAN

Niets heeft hij bewaard. Geen foto's, geen documenten, niets! Toch wil mijn 73-jarige vriend dat ik het opschrijf. Het verhaal van zijn leven in de tweede wereldoorlog. "Voor mijn kinderen en omdat het zo'n bijzonder verhaal is", verduidelijkt hij met een terloopse verwijzing naar zijn tewerkstelling in Duitse dienst, naar verschillende ontsnappingen en naar zijn uiteindelijke toetreding tot het Amerikaanse bevrijdingsleger. Een titel heeft hij al bedacht: "Engelen bestaan". En de tegenwerping dat je voor een roman een plot en voor een journalistiek verhaal zwart-op-wit bewijzen nodig hebt, brengt hem evenmin van zijn stuk: "Alles wat ik je ga vertellen, is waar gebeurd". Hij aarzelt geen moment: "Omdat ik de enige ben, die het overleefd heeft van onze familie".

1.

Als 17-jarige jongen, wonende te Amsterdam, was voor Fred het leven goed en vreedzaam.

Hij had het fijn met zijn ouders, zat op de Amsterdamse Openbare Handelsschool, had leuke vrienden en was bij de tennisclub. Hij leerde er bridgen, dansen, schaken, maar vooral kranten lezen. Fred was een hartstochtelijke liefhebber geworden van het lezen van de dagelijkse krant.

Hierdoor kwam hij ook snel te weten wat er zich vooral de laatste weken afspeelde in Duitsland en Polen, door de aangrijpende verhalen van ooggetuigen van Joden die waren gevlucht. Stroom van Duitse Joodse vluchtelingen kwamen ook terecht in Nederland. Met deze vluchtelingen kwamen allerlei verontrustende geruchten over concentratiekampen. Dit alles gaf een beklemmend gevoel.

Toen kwam de gevreesde en bewuste dag. 10 mei 1940, de Duitsers vielen Nederland binnen. Nederland capituleerde binnen 4 dagen tijd. Bommen verwoestten Rotterdam.

Amsterdam werd ook getroffen door enkele bommen, waaronder ook een op het huis van Fred zijn familiebezit aan de Rechtboomsloot.

Overall zag en kwam men Duitsers tegen.

De Joodse bevolking in Nederland hoopte gespaard te blijven van vervolging. Men sprak met iedereen, maar was continu alert. In het begin kon men gewoon zijn eigen leven leiden.

Al snel bleek dit niet meer mogelijk te zijn.

Aangezien men geregistreerd stond als Joodse inwoner, moest men zich melden en werd er een Jodenster gegeven. Die men verplicht was te dragen, die Fred zelden of nooit droeg. Er ontstonden razzia's. Jonge mensen werden van de straat opgepikt en getransporteerd naar kamp Westerbork en vandaar uit naar Duitsland.

Achteraf is Fred verbaasd hoe snel men gewend was aan de Duitse bezetting. Weliswaar wist iedereen, dat bij wijze vanspreken om de hoek in de Euterpestraat (Gerrit v.d. Veenstraat) de gestapo was ingekwartierd, maar veel last had men daar niet van.

Ondertussen heeft Fred zijn eindexamen achter de rug en aan de Leliegracht is hij voor zichzelf begonnen met een reproductiebedrijfje. Tegeltjes van hardboard met afbeeldingen van beroemde schilderijen uit het Rijksmuseum. Dit bezorgde voor Fred als 18-jarige al een goed inkomen.

De sfeer werd steeds meer gespannen. Het was alsof een ijzeren klem strak om je keel kwam te zitten.

Invallen werden gedaan in gezinnen. Zijn ouders vonden het ook te gevaarlijk worden en Fred ging overnachten bij niet Joodse bridge vrienden.

Maar op een dag kreeg Fred ineens dat loodzware gevoel in zijn maag. Het zweet brak hem uit en een soort angst die scherp maakt en die hem de eerstkomende jaren niet meer los zal laten. Het werd steeds gevaarlijker en daarom dook hij onder bij bevriende mensen.

Fred was al enkele weken niet meer buiten geweest en alhoewel de familie waar hij is ondergedoken buitengewoon gastvrij is, snakt hij naar meer bewegingsvrijheid.

In het Joods Psychiatrisch Ziekenhuis in Apeldoorn is vraag naar jonge verplegers, die vrij worden gesteld van tewerkstelling in Duitsland, vertelde zijn moeder bij een van haar regelmatige bezoeken. Daar ziet Fred wel wat in. Fred wordt aangemeld en goedgekeurd. Binnen enkele dagen is het rond en lopen FRED en zijn ouders naar het naburige Amstelstation. Daar zal hij op de trein naar Apeldoorn stappen.

Vanzelfsprekend heeft zijn moeder een tas vol etenswaren voor hem ingepakt. Zijn vader is ongewoon stil. Ze omhelzen elkaar. Als even later de trein vertrekt, wuift hij zijn steeds kleiner wordende ouders zo lang mogelijk vaarwel.

Ze staan daar heel kwetsbaar op het perron. Dit was de laatste keer dat hij zijn ouders zag.

De overgang is gigantisch. Vanuit het beschermende onderduikers-bestaan naar het werk op een psychopaten afdeling in het Psychiatrisch Ziekenhuis. Huis-houdelijke karweien komen daar ook aan de orde o.a. W.C schoonmaken, gangen dweilen etc. De vieste werkzaamheden moesten worden gedaan. Het was ook een moeilijke tijd om van de ene dag op de andere tussen zwaar gestoorden te zitten die elektroshock behandelingen kregen en in dwangbuizen zaten.

Na 2 maanden moest Fred al in nachtdienst bij deze levensgevaarlijke mensen, waarbij hij doorlopend alert moest zijn, zelfs voor zijn eigen leven. Hij kreeg nachtdienst op een zaaltje met 6 zware psychopaten en terwijl hij zat te praten met een patiënt werd hij gewaarschuwd door een andere patiënt die hem zei: 'pas op achter je', waardoor Fred zich omdraaide en zag dat hij bedreigd werd door een patiënt die met een opgeheven stoel zijn hoofd in elkaar wilde slaan. Door zijn plotselinge omdraaien was die patiënt van slag en kon hij hem overmeesteren.

In de maand Oktober 1942 krijgt hij ^{bericht} van zijn voormalige onderduik adres dat zijn ouders zijn gedeporteerd.

Een kans om naar verre familie van moeders kant in Parijs te vluchten hebben zij niet benut.

'Blijf in Apeldoorn, daar zit je voorlopig veilig' schrijven ze naar hem. Bij die brief zit een persoonsbewijs op naam van Johan Dominicus met een instructie om de pasfoto te vervangen door een eigen foto. Dit wordt een verdomd lastig karwei, temeer omdat alles 's nachts moet gebeuren met behulp van kaarslicht en ook omdat niemand hier iets vanaf mocht weten.

Fred was nachten bezig. Op het rechter gedeelte van het in drieën gevouwen bewijs zit de foto in een vierkante uitsparing vast met aan één zijde een dunne zegel waarop de Duitse adelaar staat afgebeeld. Heel voorzichtig schraapt hij de bovenste glanslaag van de oorspronkelijke foto met een scheermesje weg. De dunne zegels mogen onder geen enkele voorwaarde beschadigd raken.

Dan is Fred zijn eigen pasfoto aan de beurt. Die is uitgedund en moet aan de restanten van de oorspronkelijke foto worden vastgelijmd. Vervolgens werkt hij heel nauwkeurig het half over de heen gedrukte stempel bij.

Als kort daarop opnieuw bericht uit Amsterdam komt in de trant van 'Apeldoorn gaat dicht, maak dat je weg komt' vernietigt Fred zijn eigen persoonsbewijs met de grote 'J' er op. Pakt 's nachts zijn spulletjes bij elkaar en loopt naar het station van Apeldoorn. Daar neemt de nieuwe Johan Dominicus 's morgens de trein naar Amsterdam, van waaruit hij de volgende dag afreist naar een nieuw onderduikadres in Hillegom, dat zijn relaties in Amsterdam voor hem hebben gezocht.

Enkele dagen later wordt het Psychiatrisch Ziekenhuis van Apeldoorn inderdaad op last van de Duitsers ontruimd en worden bewoners en personeel gedeporteerd.

Op het onderduikadres in Hillegom verblijft Fred enkele maanden. Gedurende die tijd wordt het steeds gevaarlijker, omdat bekend is dat veel onderduikers in die regio verblijven.

Soms moet Fred samen met een andere onderduiker 's nachts hals over kop de bollen velden invluchten, wanneer ze hoorden dat er razzia's gehouden zouden worden. Op een van deze vluchten verstuurde zijn medeonderduiker zijn enkel en moest met veel moeite door Fred worden teruggesleept naar het onderduikadres. Kort daarop verkast Fred naar een ander adres, waar de man des huizes afwezig is omdat deze voor de Duitsers werkt aan het vliegveld van het Franse Cherbourg. Ook op dit adres wordt het te gevaarlijk om te blijven en opnieuw wordt geadviseerd te vluchten naar het Zuiden, omdat daar niet zo streng gecontroleerd wordt als in Nederland.

Fred neemt de trein naar Roosendaal samen met nog enkele jonge medevluchtenden, en komen terecht in een klein cafeetje. Daar wordt geadviseerd om 's nachts op een bepaalde manier door de velden te lopen, dit in verband met de grensbewaking. Tegen middernacht gaan zij onderweg.

Zij lopen van Roosendaal naar Putten. Bij Putten aan de grens met België worden Fred en de anderen beschoten en aangehouden. Niemand raakte gelukkig gewond. Ze worden overgebracht naar een door de Duitsers bezet kasteeltje., waar ze gedurende enige dagen moeten meehelpen aan bouwwerkzaamheden.

Na enkele dagen worden ze overgebracht naar de koepelgevangenis in Breda, waar ieder in een aparte cel wordt gestopt, in afwachting van transport naar een concentratiekamp in Duitsland.

Wanneer ze op een dag bij de directeur worden geroepen en de gedachte 'nu is het afgelopen met ons' gebeurt er een wonder. De directeur vertelt dat, als ze bereid zijn terug te keren naar ~~hun~~ ^{hun} eigen woonplaats en ~~hun~~ ^{hun} daar aanmelden om te werken in Duitsland hij ~~hun~~ ^{hun} vrij zal laten. Iedereen zegt natuurlijk 'ja' en prompt 10 minuten later zijn ze vrij.

Fred ging onmiddellijk naar zijn onderduikadres in Hillegom. Daar aangekomen laat Fred zich op een lijst zetten van mensen die aan het vliegveld van het Franse Cherbourg willen gaan werken. De man van het onderduikadres beschikte over lijsten om arbeiders te ronselen. Deze lijsten werden goedgekeurd door de Duitsers. Deze verschaffen de benodigde vergunningen om officieel met de trein te vertrekken. Per trein gaan ze naar Parijs, waar op het Nederlandse Consulaat de nodige werk- en verblijfsvergunningen moeten worden geregeld. Een lange trap op naar de wachtkamer en dan weer een lange trap op naar de werkkamer van de consul.

Verder noteren Fred's hersenen onwillekeurig de brandtrap, die buitenom vanaf de tweede verdieping naar een zijstraat loopt. Zonder problemen bereiken ze de volgende dag in een overvolle trein Cherbourg, van waaruit ze per vrachtwagen naar het iets noorder gelegen Saint Pierre Eglise worden overgebracht.

Er moest gewerkt worden op het militaire vliegveld dat pal aan de kust lag en regelmatig doelwit was van bombardementen door Engelsen. Om de haverklap gaat het luchtalarm en vrijwel meteen daarop verschijnen de Britse vliegtuigen. Het is dan een kwestie om zo hard mogelijk de omliggende velden in te rennen en in greppels of achter oneffenheden dekking te zoeken.

FRED "Johan Dominicus" JACOBS is nog niets van zijn atletische vermogens kwijt geraakt, zo blijkt keer op keer. Maar dat angst vleugels geeft, wordt zichtbaar, wanneer hij bij een van die renpartijen met grote snelheid wordt ingehaald en voorbijgerend door een beduidend oudere man.

Ze logeerden in een keet. Hun dag begon al om 7 uur en verder wordt de dagindeling bepaald door herstelwerkzaamheden aan de keer op keer kapot gebombardeerde start- en landingsbanen. In die keet wordt er ook gezamenlijk gegeten en gedoucht. Aangezien zijn lichaam bedekt was met donkere haren en de haren op zijn hoofd geblondeerd waren en hij tevens besneden was, zorgde Fred er voor via allerlei smoesjes dat hij niet gelijktijdig met de anderen onder de douche moest.

Het leek hem dan ook beter verlof aan te vragen om uit Cherbourg weg te komen. Hij krijgt daar vergunning van hogerhand voor familieomstandigheden. Per mudvolle trein gaat hij naar Parijs waar een ver familielid van zijn moeders kant hem liever ziet gaan dan komen. En zo komt hij in een klein hotelletje terecht in de omgeving van de Gare du Nord, waar de zwarthandel welig tiert. In die kringen is het ook, dat hij er achter komt dat de Duitsers arbeidskrachten zoeken voor Chantilly bij Creuil. En dat wordt zijn volgende bestemming.

In het naburige gehucht Gouvieux vindt hij logées in een klein hotel-annex-café. Hij wordt er kind aan huis. De ouders liggen vanwege de Franse betekenis steeds weer in een deuk, wanneer ze hem "dank u" ("dans cu" of "d'en cu = in m'n reet, of woorden van gelijke strekking) horen zeggen. De 17-jarige dochter wordt verliefd op hem. ze komt 's nachts met hem knuffelen. "Ze is maagd gebleven" zegt hij daar later over. Fred zal met name haar sinaasappelachtige huid nooit vergeten. Intussen komt hij nooit zelfs meer in de verleiding om de waarheid te vertellen over zijn Jood-zijn. Opvallend, gezien de huiselijke en andere intimiteit. Hij zal dat later verklaren met een verwijzing naar het feit, dat hij al die jaren nooit echt op zijn gemak is geweest. Angst die scherp maakt. Bij een jongen van twintig jaar.

7.

Ook in Frankrijk worden voedselbonnen ingevoerd. En via de zwarthandel in de directe omgeving van het Gare du Nord, weet hij aan extra bonnen te komen. Per brief stelt hij zijn voormalige lotgenoten in Cherbourg op de hoogte van die mogelijkheid. Een soort aanhankelijkheid, die hem bijna noodlottig wordt.

Want als hij op hun verzoek per trein via Cherbourg in Saint Pierre Eglise meldt, wordt hij niet alleen opgewacht maar ook ingerekend door de Hillegommers en voor de keus gesteld "goedschiks of kwaadschiks" mee te komen. Ik kon kiezen zegt Fred, hier of naar Holland. Om alles zo veel mogelijk uit te stellen kiest hij voor Holland. Zijn bewakers vonden dit ook beter, want dan zat er voor hun ook een reisje Holland aan.

Kennelijk speelt een dreigement van repessailles op familie in Hillegom op de achtergrond mee.

Geen moment laten ze hem uit het oog, zelfs naar de w.c in de trein naar Parijs gaan er twee mee.

Op gaat het naar het Nederlandse consulaat voor de nodige reispapieren voor de terugreis naar Hillegom, waar een prijs op zijn hoofd staat.

Hij was eerder in dat consulaat geweest en sindsdien weet hij van de brandtrap buitenom.

Maar eerst gaat het hele gezelschap de trap op naar de wachtkamer op de eerste etage. Wanneer ze aan de beurt zijn weet Fred het zo te regelen, dat de consul hem op de tweede etage zonder begeleiders wil zien.

Maar op de vraag of de consul hem de deur naar de brandtrap wil wijzen, volgt het antwoord: "die zit opslot", en ik heb daar geen sleutel van. Geen andere uitweg rest hem dan de twee trappen naar beneden. Die neemt hij in één run. Zijn achtervolgers raken hem al snel kwijt in de drukke straten van Parijs. Uren brengt hij in de metro door, alvorens naar zijn tijdelijke thuis in Gouvieux te durven bellen. Dan gaat Fred naar Gouvieux. Daar gekomen hoorde hij van deze mensen dat ze verre familie hadden in Argelès. Zij betalen de treinreis en geven hem een brief mee voor de familie. Zorg maar hoe dat je er komt en aan werk. Dit was Augustus 1943.

Fred ging met de trein naar Narbonne en moest daar overstappen in een lokaal treintje dat van Narbonne naar de Spaanse grens ging. Achteraf bleek, dat om in deze trein te rijden een sociale vergunning nodig was. Gelukkig had hij geen controle. Bij aankomst in Argelés is de eerste vraag "hoe kom je hier". Blijkbaar is de gehele grensstreek verboden gebied en had men speciale papieren om in dit gebied aanwezig te zijn. Gewoonlijk worden de treinen hier zeer streng op gecontroleerd, maar deze ene keer niet.

De wijnoogst was daar begonnen, en zo is Fred de volgende dag "porteur des comportes": verzamelaar van individuele plukresultaten bij de druivenoogst, op een naburig landgoed.

De familie was bereid Fred kost en inwoning te verschaffen gedurende de oogsttijd. Aangezien hij jong en sterk was en het grootste gedeelte van het personeel uit vrouwen bestond, moest hij samen met een andere man de volle bakken met druiven uit de velden naar de vrachtauto brengen. De dag begon 's morgens al om 5 uur en dan werden de mensen opgehaald. Van zijn onderduikadres kreeg hij mee 1 liter wijn, een stuk stokbrood, teentjes knoflook en vaak ook nog een konijnenpoot. Tegen 11 uur stond de zon zo hoog, dat er gerust moest worden. Het teentje knoflook werd helemaal op de korst van het stokbrood gesmeerd, er werden wat druiven geplukt en met de konijnenpoot was dat een verrukkelijk eten met de wijn erbij. Ik heb dit later nog vaak gedaan na de oorlog zegt Fred, en vind het nog steeds heerlijk.

De mensen die daar werkten waren zeer onderdanig en als de baron langs kwam op zijn paard durfde niemand om te kijken behalve hij en hij zei beleefd "goede dag". Door de heersende feodale omstandigheden was dat zeer exceptioneel en Fred is daar ten enenmale ongeschikt voor.

Door chaperonneren van een donkerharige schoonheid, die wel wat in hem zag en graag mee op stap wilde, door de hele familie kwam daar niets van terecht.

Desondanks voegt hij zich enkele weken naar het vaste werkpatroon. Na 3 weken wordt hij uitbetaald en na aftrek van zijn kostgeld had hij nog een paar francjes over. "Ik heb nog nooit zo hard gewerkt voor zo weinig geld" verteld hij jaren later.

Vage plannen om naar Spanje te gaan worden afgeraden, omdat deze te gevaarlijk en te moeilijk waren, aangezien die weg door de bergen ging en dit niet mogelijk was zonder gids.

In plaats daarvan meldt hij zich na afloop van de wijnpluk bij het Arbeidsbureau in Perpignan. Die waren dolgelukkig dat iemand Duits- Nederlands en Frans sprak. Hij kreeg onmiddellijk een baan als burgertolk. Hij werd de tolk van een Duits officier die voor de bevoorrading en personeel van het vliegveld moest zorgen.

Zijn directe baas was geen fanatieke nazi. Hij wilde liever dat er vandaag dan morgen een eind kwam aan de oorlog, zodat hij terug kon naar zijn vrouw en kinderen.

In Perpignan logeerde hij in een hotelletje en moest iedere dag mat de tram naar het vliegveld.

Hij assisteerde zijn baas met zijn contact met de Franse bevolking en met alle inkopen. Hij was erbij toen zijn directe baas een brandkast aanschafte in Perpignan. Zodoende kende hij de combinatie van het cijferslot. Hij kreeg opdracht hiervoor verschillende sleutels te laten maken. Hij kreeg de kans om er één meer te laten maken om voor zichzelf ook zo een sleutel te hebben. Hij wist toen nog niet of hij die ooit zou kunnen gebruiken.

Als hij kort daarop de procedure begrijpt, waarmee zogeheten Reisescheinen worden verleend, komt hem die kennis goed van pas. Hij wist dat in de brandkast het officiële stempel van zijn baas was. Dat stempel was wel goed voor het doen van bepaalde dingen, behalve die dingen waar alleen de commandant vergunning voor moest geven zoals reisvergunningen en verlofdagen. Het verschil zat hem daarin dat in het stempel onder de lauwerkrans van de adelaar een klein cijfertje staat. Dat cijfertje geeft aan, wie op deze militaire basis dit stempel gebruikt heeft. De commandant van de basis was de enige die een stempel had waar geen cijfertje onder stond. Fred zijn baas had het stempel met het cijfertje 3. Dit is gedaan zodat de officiële instanties konden zien of het stempel juist gebruikt werd.

Om een reisvergunning aan te vragen, hoorde Fred van zijn baas, kon alleen het stempel van de commandant worden gebruikt, aangezien daar geen cijfertje onder stond.

Voor het geven van de reisvergunning die hij aan zijn baas had gevraagd, was het stempel nodig van de commandant. Reisvergunningen moesten, op aanvraag van de commandant, goed gekeurd worden in Parijs door het hoofdkwartier van de Duitse Wehrmacht.

Fred wist dat tijdens de siësta alle kantoren verlaten waren en besluit hij na intens overleg met zichzelf om de brandkast te openen en voorbedrukte formulieren te stempelen, als of ze door de commandant gestempeld zou zijn. Hij wist, dat als hij dit stempel zou gebruiken, hij het cijfertje 3 onder de lauwerkrans moest zien weg te vagen.

Op een dag tijdens de siësta ziet hij zijn kans en stelt hij zijn leven op het spel door alleen in het kantoor van zijn baas binnen te gaan. Hij opent de brandkast en pakt de stempel met stempelkussen.

Enkele blanco en voorbedrukte formulieren worden door hem afgestempeld waarbij hij iedere keer het minuscule cijfertje 3 moest wegvegen, zodat het leek als of de commandant alles gestempeld had. Hierdoor kreeg hij de beschikking over acceptabele aanvragen om te reizen.

Buiten langs het raam zag hij gewapende wacht heen en weer lopen. "Als ze mij hadden betrapt, had ik dit niet kunnen navertellen" zei Fred. Toen het stempelen klaar was, deed hij het stempel met stempelkussen weer terug in de brandkast en het lukte hem om ongezien weg te komen. Toen hij buiten de barak in veiligheid was, dronk Fred een halve fles cognac achter elkaar leeg van de spanning, vertelt Fred.

Met deze papieren kon hij nu voor iedereen reispapieren aanvragen bij het hoofdkwartier in Parijs en daarmee door geheel West-Europa reizen.

Het werd ook hoog tijd dat hij weg ging, want uit gesprekken met zijn directe baas werd steeds meer duidelijk, dat de alom gevreesde Gestapo ook jegens hem verdenkingen begint te koesteren.

De volgende dag vraagt hij vol "bravoure" om verlofdagen in Parijs. Zijn commandant veronderstelt "een vriendinnetje" en voorziet hem van de nodige verlof- en andere papieren. Zijn directe baas had toen die in Parijs werkte, daar een vriendinnetje gehad en toen Fred dus naar Parijs zou gaan, vroeg zijn baas hem de hartelijke groeten te gaan overbrengen aan zijn oude vriendinnetje. Fred heeft zich in Parijs zo goed van die boodschap gekweten, dat hij bijna een week bij haar gebleven is.

Officieel gaat hij dus naar Parijs en wordt op het perron van Perpignan gecontroleerd door de Gestapo. Ondertussen heeft Fred een (vervalste) aanvraag om van Parijs naar Amsterdam te reizen klaar gemaakt. Met een stalen gezicht, maar met de zenuwen over zijn lichaam, dient hij in hotel Majestic, het hoofdkantoor van de Duitse Wehrmacht voor West-Europa, zijn vervalste reisaanvraag in. Deze aanvraag duurt een paar dagen. Iets minder zeker van zichzelf meldt hij zich twee dagen later bij het loket om de reisgenemiging in ontvangst te nemen. Die blijkt voor hem klaar te liggen. Fred wilde naar Amsterdam gaan om te kijken of hij vandaar nog bekende mensen mee zou kunnen nemen.

Hij reist naar Amsterdam: eerste klas en in burger, tenslotte waren deze reispapieren echt. Te midden van de grotendeels geüniformeerde hoge militaire reizigers, wordt hij in zijn sportjasje voor een lid van de alom gevreesde Gestapo aangezien. Makkelijk bij controles, dat wel. Maar de hele reis blijft waakzaamheid geboden. Hersenen, die op meer dan volle toeren draaien. Voortdurend in de gaten houden waar, in geval van nood, een uitgang gevonden kan worden.

Het Centraal Station van Amsterdam ligt er verlaten bij, en ook in de stad is het stil.

Fred begeeft zich te voet naar Oud-Zuid en komt op het Frederiksplein oog in oog te staan met een oude buurman, die hem eveneens herkent. Gelukkig blijft een levensgevaarlijke begroeting uit. Wel realiseert hij zich hoe gevaarlijk Amsterdam voor hem is.

Bij kennissen-van-eertijds aan de Weteringschans, die aanvankelijk zeer verrast zijn hem terug te zien, komt hij enigszins op verhaal. Twee hele dagen kan hij voor het eerst sinds lange tijd *mín* of meer zichzelf zijn. Langer dan twee dagen kan hij niet blijven. Op straat zou een tweede herkenning zoals op het Frederiksplein fataal kunnen worden, en binnen blijven is niet zijn sterkste kant.

Terug naar Parijs gaat het weer, waar hij zijn blanco, maar wel gestempelde reisaanvragen, verhandelt en gaandeweg met andere zwarte handel zijn kost leert verdienen. Tabak smokkel naar Brussel per trein, waarvoor hij nog ettelijke keren, met zijn valse formulieren uit Perpignan, echte reisvergunningen bij het Oberkommando Nummer 2 in Hotel Majestic af moet halen. Op die manier ging het reizen van Brussel naar Parijs vice-versa,

Aangezien het noodzakelijk was geworden dat hij van naam veranderde, omdat hij vermoedelijk onder zijn (oude valse) naam werd gezocht, heeft hij via zijn ondergrondse relaties een ander identiteitsbewijs met alle bij behorende distributie bescheiden kunnen verzorgen. Om die verandering te realiseren had hij gepland, van Parijs naar Brussel te gaan.

Daar zou hij een hotelkamer nemen en die onder zijn oude naam boeken. De volgende dag zou hij dan het hotel verlaten onder zijn nieuwe naam en nationaliteit (Belgisch).

Om dit te regelen had hij in zijn sportjasje in de ene binnenzak alle papieren betrekking hebbende op zijn nieuwe identiteit, en in de andere zak had hij alle papieren van zijn oude identiteit. Voor het slapen gaan hangt hij zijn sportjasje keurig over de stoel, naast zijn bed.

Midden in nacht wordt de deur van zijn kamer in het hotel opengebroken en Duitse militairen dringen zijn kamer binnen met getrokken geweren. Ze stormen op hem af, ze schijnen met een felle zaklantaarn in zijn ogen en vragen hem wie hij was en wat hij daar deed.

Door zijn jarenlange ervaring met noodsituaties was hij op hetzelfde ogenblik voor 110% wakker. Hij antwoordt in het Duits wie hij was, en gaf de naam op waarmee hij in het hotel ingeschreven was. Toen werd hem gevraagd zich te legitimeren. Het noodzweet brak hem uit. Hij wist, dat in zijn ene zak van zijn jasje, alles van zijn oude papieren zat en in de andere zak zaten alle nieuwe papieren. Alleen wist hij niet in welke zak de oude papieren zaten. Hij dacht koortsachtig na, stak zijn hand in zijn binnenzak, voelde vliegensvlug aan de verschillende papieren en gokte er op, dat hij de goede papieren had. Terwijl hij die er uit haalde zag hij in een oogwenk dat hij de goede papieren had, en kon die dan ook nonchalant overhandigen.

Ze worden grondig geïnspecteerd en in orde bevonden.

Zijn vloeiend Duitse toelichting stemde tot hun tevredenheid en zij verlieten zijn kamer. Met een schietgebedje naar zijn engeltje is hij weer in slaap gevallen en werd s'morgens om ongeveer negen uur wakker. Hij kleepte zich aan en deed zijn sportjasje aan en wilde het hotel verlaten.

Niets was echter minder mogelijk. Het hele hotel was bezet door Duitse militairen. Fred vroeg naar de dienstdoende officier en vertelde hem dat hij deze nacht al gecontroleerd was, en dat hij weg wilde. Deze officier begeleidde hem naar de uitgang van het hotel en het bleek dat het gehele blok waarin zich het hotel bevond, omsingeld was door tot op de tanden bewapende militairen die mannetje aan mannetje stonden. De hem begeleidende officier gaf aan de militairen bevel hem door te laten en persoonlijk werd Fred door twee officieren buiten het kordon gebracht.

Het bleek dat er die nacht Engelse parachutisten geland waren, die zich in dit blok moesten bevinden. Nodeloos te zeggen dat hij met een zeer opgeruimd gevoel is gaan ontbijten.

Tijdens een van die verblijven in Brussel maakte hij kennis met een wijnhandelaar en een beweerde Italiaanse graaf, die beiden naar Parijs wilden. Fred regelde de benodigde papieren, zij betalen.

Ook het hotel op Pigalle, waar Fred inmiddels bevriend is geraakt met ene Gisèle, die in een nachtclub werkt. Een van de Belgen raakt betrokken bij een vechtpartij, wordt gearresteerd en bij de daarop volgende huiszoeking wordt ook Fred aangehouden. Er worden extra bonkaarten bij hem aangetroffen, waardoor hij in de Santé-gevangenis belandt. Weliswaar wordt hij na enige weken vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs, maar evengoed wordt hij uitgewezen naar België, maar dat wil Fred niet.

Net op dat moment breekt een opstand onder de gevangenen uit, en worden er pogingen tot uitbraak gedaan. De meeste cellen worden vernield.

De Duitsers slaan keihard terug. De gevangenen worden met ettelijke tientallen in de paar cellen getrapt die nog overgebleven zijn. In een cel waar normaal 5 à 6 mensen in zaten, worden nu meer dan honderd mensen er in getrapt en gestampt. Het was bloedheet. Sommige "vielen" flauw, maar vallen was er niet bij, daar was geen ruimte voor. men hing over elkaar heen en niemand kon zich bewegen.

Ondertussen waren de Duitsers begonnen met het lukraak weghalen van mensen uit de cellen. En op de binnenplaats worden deze volkomen willekeurige gevangenen doodgeschoten. Er waren ook mensen bij die al normaal in vrijheid gesteld hadden moeten worden. Uit iedere divisie worden mensen weggehaald en afgemaakt. Fred zat in een cel in de 7de divisie.

Nooit zal Fred die nacht vergeten, waarin de voetstappen in de holle gang naderden en iedereen zich afvroeg, komen ze uit onze cel mensen halen of lopen ze die voorbij. Toen de voetstappen naderden vielen nog meer mensen flauw. de voetstappen gingen voorbij, er werd niemand uit onze cel gehaald, we hadden het gered.

Gelukkig wordt kort daarop Fred vrijgelaten en gaat hij richting Chartres, waar een vrijgelaten celmaat uit de santé woont.

Intussen heeft D-day zich afgespeeld en hebben geallieerden voet aan land gekregen in Normandië, Fred wordt in Chartres gearresteerd door de Duitsers, die hem enkele dagen in een zwart hok zonder licht vastzetten. De bedoeling was om hem naar Duitsland te transporteren. Gelukkig voor hem is er geen vervoer meer naar Duitsland mogelijk en wordt hij aansluitend de straat opgeschopt.

Even buiten Chartes redt hij een Duitse officier het leven, die op het punt staat gelyncht te worden door de plaatselijke bevolking. Met opmerkingen in de trant van "moet je niet doen" weet hij de belagers op andere gedachten te brengen.

Hij gaat lopen in de richting van het Westen en loopt die dag nog in de armen van een Amerikaans tankbataljon en weet:

VOOR MIJ IS DE OORLOG NU AFGELOPEN!!!

Aanvankelijke argwaan van de Amerikanen weet hij in vertrouwen om te zetten. Ondermeer door de naam op te geven van een Belgische cliënt van zijn vader's kantoor, die een diamanthandel heeft aan de 5th Avenue in New York.

Aanstelling als tolk-vertaler bij de 101st-Ordnance Company, onderdeel van de 3rd Army van Patton, volgt.

Zijn onderdeel houdt zich bezig met het repareren van in ongerede geraakte voertuigen vlak achter de frontlinie. Daarvoor moesten overal onderdelen gezocht worden. Fred weet dat er vlak in buurt een militair vliegveld is bij Villa Coublay. Met zijn viereen, kapitein, sergeant, chauffeur en Fred, gaan ze kijken of er nog bruikbare onderdelen aanwezig te vinden zijn.

Ze gingen praktisch iedere dag. Tegerlijker tijd kochten zij vers fruit en groente bij de boeren, zodat de Company die uit ongeveer 70 man bestond vers voedsel had. Door de snelle opmars van het Amerikaanse leger kon men niet precies nagaan waar de frontlinie was. De radioverbindingen waren toen nog niet zo optimaal.

Bij een van de zoektochten naar onderdelen op het vliegveld besluiten zij verder door te rijden, in de veronderstelling dat de Duitsers dit gebied al hadden verlaten. Zij rijden het uitgestorven Versailles binnen en als de bevolking op straat komt en de Amerikanen ziet worden ze als helden ingehaald en moeten zij meteen deelnemen aan de onmiddellijke feestelijkheden. Zij horen dan dat de Duitsers eerst enige uren van te voren uit Versailles waren weggetrokken, en het bleek dat zij de eerste bevrijders waren die in Versailles aankwamen. "De man die Versailles bevrijdde" schiet er door hem heen.

Wat volgt is een periode van wekenlang feest. De uitgestelde bevrijding van Parijs, met de intocht van Generaal de Gaulle, waar zij met hun jeep aan deelnemen. De champagne werd als water gedronken en als de jeep ergens in Parijs op de hoek van een straat even stilhield, kwam men uit de bistro onmiddellijk met een fles champagne aanzetten. Door het grote tekort aan champagne besluiten ze met hun viereen naar Epernay te rijden met een grote vrachtwagen om champagne naar Parijs te brengen. Als zij in Epernay aankomen worden zij door de eigenaar van het champagnehuis ontvangen. Die had al instructie ontvangen dat er aan het leger geen champagne verkocht mocht worden. Aangezien zij echter de eerste waren, wilde hij voor hun een uitzondering maken. Tweeduizend flessen werden meegenomen naar Parijs, waar deze in een mum van tijd verdeeld waren. Het was wekenlang één gigantisch feest, waar Fred Jacobs naar eigen zeggen intens aan deel genomen heeft.

Na de feestelijkheden in Parijs was de frontlinie inmiddels gevorderd tot aan de Duitse grens. Aangezien de frontlinie zo ver was, moest de Ordnance Company ook mee en zodoende vertrok Fred uit Parijs. Zo kwamen ze in de buurt van Nancy. Daar werd een groot General Hospital van het Amerikaanse leger opgezet. Fred werd hier aangesteld als personeelschef van het inheemse personeel en als tolk van de bevelvoerende kolonel. Een groot ziekenhuis met 2000 patiënten vergelijkbaar met de latere academische ziekenhuizen.

Hij vraagt en krijgt officieel toestemming van de Nederlandse autoriteiten om in Amerikaanse dienst te zijn. Wel moest de helft van zijn salaris in dollars op een rekening bij de Nederlandse Bank gestort worden en Fred kreeg de tegenwaarde in Nederlandse guldens. De andere helft toucheert hij zelf in dollars.

Hij krijgt de beschikking over een eigen huisje op het terrein van het General Hospital en over een eigen jeep. "Goudentijden" opnieuw, waaraan geen eind lijkt te komen. Totdat het front te ver richting Berlijn is opgerukt om nog verzorgd te kunnen worden vanuit Nancy. Het ziekenhuis wordt ingekrompen en Fred werd gevraagd om de baan van manager op zich te nemen. Beheerder van een klein Rothschild-kasteeltje naast de renbaan van Chantilly bij Parijs is zijn volgende baan.

Herinneringen, die gebleven zijn, hebben betrekking op de rantsoenering van drank. Één fles whisky de man per maand, maar daar heeft niemand genoeg aan. Het kasteeltje was ingericht voor de hoge officieren, die een paar dagen op verhaal konden komen. Er werd daar niet gedronken, maar gezopen. Om aan drank te komen, werden lijsten opgevraagd van die Amerikaanse eenheden die al uit Duitsland vertrokken waren, terug naar Amerika. Aangezien er in die tijd nog geen computer was, werd bij het centraal drankmagazijn in Parijs, drank afgehaald op naam van die afgereisde eenheden.

Een van de regelmatige bezoekers van het kasteeltje was een kolonel. Zodra zijn alcoholpercentage steeg trok hij zijn revolver en begon in 't wilde weg te schieten. Bij het eerste schot rende iedereen het kasteeltje uit om plat te liggen op de tegenover liggende renbaan. Zodra zijn revolver leeg was, kon iedereen weer terug.

In deze periode gaat Fred terug naar de gastvrije hotelhouder in het naburige Couvieux. Ook de dochter, inmiddels getrouwd en woonachtig in Parijs wordt opgezocht. Een hartelijk weerzien.

Door dat er steeds minder Amerikanen in Europa verbleven werd het kasteeltje opgeheven en verhuisde Fred naar de IG Farben in Frankfurt, waar de Amerikaanse Army Exchange Service (AES), intussen zijn hoofdkwartier heeft gevestigd. Daar houdt Fred zich bezig met de administratieve bevoorrading van "alles, behalve wapens" aan de Amerikaanse eenheden in Europa, en later aan diverse winkels van de geallieerde bezettingslegers in Duitsland en Oostenrijk. Hierdoor werd Fred ook overgeplaatst naar verschillende onderdelen, o.a. Mannheim, en later Bad Nauheim dit alles voor de AES.

Even lijkt het erop, dat hij vele male multi-miljonair zal worden. de Amerikanen verdrinken zowat in dollars. Niet, dat de soldij zo exorbitant hoog is, maar er is vaak letterlijk niets te koop. Door zijn werk als bevoorradingsofficier heeft Fred ondermeer contacten met de befaamde bonthuizen, onder wie "Papageorge" in Parijs. Zo komt het, dat hij in het luxe vakantieoord Bad Nauheim, waar hij werkzaam is, een gigantische modeshow weet op te zetten, waar alle belangrijke Franse bonthuizen aan meedoen. Met een speciale treinwagon worden mannequins en bont-mode aangevoerd. Fred is de speaker. De voltallige Generale staf is razend enthousiast. En hoewel de afspraak is, dat er tijdens de show geen bont wordt verkocht, vliegen de jassen als warme broodjes voor duizenden dollars de deur uit.

Afgesproken wordt, dat Fred en de andere organisatoren de alleenverkoop van het Franse bont voor de Amerikaanse strijdkrachten in heel Europa zullen krijgen.

En dan blokkeren de Russen Berlijn. En het is plotseling weer een enorme oorlogsdreiging, en het is uit met de pret.

We schrijven 1948/1949 en "de sfeer is er uit", Fred keert terug naar Nederland. Min of meer bij toeval komt hij in textielgroothandel terecht. Had ook het reiswezen of de frisdrankenhandel kunnen zijn.

18.

Fred is nu 73 jaar en is nog steeds in de textielbranche werkzaam. Hij heeft twee zonen. Een is golfleraar en de ander studeert Economie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Fred speelt nog iedere week tennis en doet mee aan wedstrijden in zijn leeftijdsklasse van de jaarlijkse nationale kampioenschappen voor senioren.

DEN HAAG DECEMBER 1995.

AGO-kaart (Adjutant General Office) 10064.